

[ge-]: de bullanga, de festa» (BSCC xv, 247). «Tòthom crida y mou escàndol: uns se ventan --- a dalt pican, a baix regan: tot és bullici y xirinola», Em Vilanova (O. C. II, 45).

DERIV.: *Xerinolaire*. *Xerinollesc*.

D'aquell *Cherinos*, i amb cert biaix semàntic cap a *xerinola*, i després cap a *XERA* 'flamarada' (recordem la *Fiammetta* del Boccaccio — valenta *xerina!*), vénen: *xeri* 'embriac' (Ribes) i 'corc del blat' (men.), *AlcM*; *xerina* 'noia batxillera, xerraire' (Vilallonga, Ribes, *DAG.*); i d'aquí *enxerinar* 'redreçar frívolament': «an aquí teniu lo gos: / borda tant que us fa enfadà: / vós li doneu bastonada, / y, ab la cua *enxarinada*, / ell va, y vos llepa la mà», Pitarra (*L'Esquella de la Torratxa, Gat. y Si.* I, 70); 'irritar, enrabiar' Girona (segons el P. Serra, *AORBB* v, 230): «ell, per *enxerinar-me* 'm feya avinent que tu'm trobaves curt de genit y de paraules»; «és un bon minyó, encara que avuy no ho sembli: és qu'està una mica *enxerinat* perquè ha renyit ab la promesa: compreneu?», MtnVayreda (*Puny.* I, x, 167 (133); VI, 120 (977)).

Xerip, *xeripa*, V. *xiripa* *Xeripiga*, V. *gevipiga* *Xeriquejar*, *xeriquet*, V. *xericar* *Xerivia*, V. *xirivia* *Xerixell*, V. *xenixell* *Xerloc*, V. *xalons* *Xerlovita*, V. *xerevita* *Xermada*, *xermar*, *xermataire*, V. *eixer-mar* (ERM)

XERNA, nom de peix, denominació del nero, d'origen mossàrab, del ll. tardà ACERNA, grec italiota ἄχρη-
va. □ 1.ª doc.: en formes un poc diferents, S. XIV.

El P. Chabàs el documenta en la forma *atzèrnia* en *El Archivo* de Dénia (I, 367) en un doc. de 1324 d'aquella rodalia; judicant pels que l'acompanyen en llista, sembla tractar-se del mateix peix en un doc. de 1379, recollit a l'*InuLC* s. v. *reig*: «item amffós, corbayl, peys reyg, *dèrnia*, lissa de mar», però essent així és molt versemblant que es tracti d'un error de lectura per *chèrnia*; error que es repeteix en una altra llista de 1418: «congres, *dèrnies*, dèntols, *sèrnies*, payners» (*InuLC* s. v. *se.*, 4.502), en el qual la forma mossàrab en *ch-* aniria acompanyant el nom d'una varietat semblant, distinta, i amb tractament fonètic pròpiament català, *cèrnia*. *Gerna* en el vocab. Griera-Sallent dels noms dels peixos (BDC XI, 52 > *Dfa.* i *AlcM*), pot ser mala grafia, de val. apitxat, per *čèrna*, si bé *AlcM* porta no sols *xerna* (Boscà, *GGRV* II, 503), sinó també un men. *gèrnera* (-r. secundària), que també podria ser grafia inexacta; per bé que, essent de procedència mossàrab, no descartem que es tracti del canvi en *č* que l'àrab infligia a la *č*, so romànic que no posseïa.

El *DAut.* porta CHERNA com a mot corrent a Andalusia; per a altres dades dial. cast., port. i it., V. allí. En àr. hispànic i magrebí *chirnia*, *PAlc.*, marroq. *černa*/*čornia*, algerià *šèrniya*, sbcr. *kiyerna*. El ll. ACERNIA apareix en Plini Valerià (S. IV), i en Cassiodor i Oríbasí (S. VI), ACERNA en Polemíus Silvius (S. V). No és segur si en llatí ve del gr. ἄχρηνα o a la inversa, car si bé Cassiodor va viure a la Magna Grècia, el mot

grec només el recollí Hesiqui (S. III) que apiegà moltes paraules del grec de Sicília.

Xerna, nom d'ocell, pot ser un de tants casos de denominació passada de l'un a l'altre dels regnes animals, cas freqüent entre ocells i peixos. És veritat que també hi ha *xera* i *xenna*, en els quals deuen intervenir contaminacions o expressivisme.

Xernar-se (*AlcM*) semblaria ser encreuament de *xarfar-se* amb *esdèrnar-se*; menys probable que sigui derivat en *eix-* (*ex-*) format sobre ARNA o sobre HERNIA, però no descartem que aquests mots hi hagin influït *Xernegar*, V. *xarnego* *Xero-*, en compostos savis, V. *serè* *Xeró*, V. *xaró* *Xerobí*, V. *querubí* *Xerofagia*, *xeròfita*, *xerofialmia*, V. *serè* *Xeroi*, *xeroiar*, V. *orella* i *xiroi* *Xerolita*, mena de llardó < *xirólita*, pertany als grups expressius estudiats a CHICHARRÓN (*DCEC/DECH*), i CHIRRIAR, a base de *txir-*, imitatiu del carrisqueig de l'oli de fregir a la paella *Xerós*, V. *xera* *Xerovia*, *xeroviat*, V. *xirivia* *Xerra*, V. *xerrar* *Xerrabascat*, V. *xarbascat* *Xerrac*, *xerracada*, *xerracader*, *xerracar*, V. *serra*

XERRAR, mot de creació expressiva, suggerint el soroll confús d'una xerradissa insignificant, germà de l'oc. *charrà* i it. dial. *ciarrare*, generalment alterat en it. *ciarlare* (per influència de *parlare*), i cast. CHARLAR. □ 1.ª doc.: 1502.

En el *Vocab. cat.-al.* de 1502, compost per un estranger acostumat a les grafies italianes: «--- Dit: gesprochen; *scerrar*: claffen; *scerrador*: claffer; *tu és un scerrador*: du bist ein claffer; *mentira*: lügen ---» (lín. 1931). Després ja no el va recollir la lexicografia cat. fins al Lacav. («vós no feu sinó *xarrar*»), i el Belv. que en dóna com a ex. la dita proverbial «*xarra* més que un sac de nous». D'un doc. rossellonès: «jo stava aturat davant la casa del missatge, y *xarràvem* sobre de un lop, y en axò jo sentí ---» a. 1565 (*InuLC*, 236). El val. Gaspar Guerau de Montmajor posa el Pres. 3 *charra* en rima amb *Segarra* en la seva *Xàvega dels Notaris*, a. 1586 (*RHisp.* xxxiv, 551). «Manam als eclesiàstics no *xarren* en lo cor», edicte mall. de 1588 (*DAG.*). «Après de haver ressebuts dits Mn. C. e Mn. M. al dit consell e capità, anant *xarrant* ab ells, arribaren casi davant lo portal» Bna. 1570 (*Ardits* IV, 428). «Conservar lo exèrcit en terra de l'enemic és molta cosa --- conexeran quant diferent és lo obrar que lo *xarrar*», Miquel Parets (*DAG.*).

La forma més antiga degué ser pertot *xarrar* amb *a*, present *xarra*. En els dialectes orientals, que han neutralitzat en *ə* les vocals *a* i *e* pretòniques, com que un infinitiu en *ə* pot correspondre igualment a un present en *a* o en *e*, avui s'ha generalitzat *xerrar*, present *šèřə*. Cas paral·lel al de *esgarrar* > *esguerra*, *espatarrar* > *espaterra*, i formes vulgars com *desguiterra* etc. Així no sols el cat. or., sinó també el balear, car és dita proverbial mall.: «qui molt *xerra*, / sovint *erra*» (registrada pel *DFgra.*, 610b, amb el diacrític d'*e* oberta).

Però fins en aquests dominis dialectals sembla haver-se mantingut molt generalment la *a*, almenys en